

واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا ...

مباحثی: احمد تاج الدین

ویمقوب کمال

آبونه بدلی

ممالک عثمانیہ ایچون
سنه لکی ۵۰ غروش

۲۰ سبہ ایچون، سنه لکی
۴ آتی آینی ۲ روبلہ
سائر ممالک اجنبیہ
سنه لکی ۱۲ آتی آینی
۶ فرانقدر .

تعمیر مسلمانان

۱ ۳ ۲ ۸

وجعلناکم شعوبا وقبائل لتعارفوا ...

مدیر مسئول :

عثمان جوادی

محل ادارہ :

استانبول : بائزید

چادر جیلردہ

اخطار مخصوص :

عالم اسلام و اسلامیہ
عائد مقالات و آثار

مع المعنویہ درج
اولئہ جقدر .

نسخہ سی . ۴ بارہ

دینی سیاسی تاریخی فلسفی واحوال عالم اسلامدن باحث ہفتہ لق مجاہد

تاریخ تاسی ۳۲۸ مولدانی

عدد : ۵ ۲ جمادی الاخر ۳۲۱ پنچشنبہ ۲۷ مایس ۳۲۶ جلد : ۱

کدو لر ، آراباردن یواولاندرق تکرلکار آلتندہ
چکنہ ننجہ یہ قدر اسرافندہ بولورلر .

ارباب حیتک بوغزلندن برلقمہ طمام کیچہ میہ جک
برزماندہ ، خصوصی ضیافتلر ، بول بول اسراف
وسفاهت لر . . . .

دونما اعانہ سینہ کلانجہ کینہ اوج غروش ، کینہ
بش غروش ، امامہ حیت ها !

بویله حیت لر ایله کرید دکل ، دها بشقہ سنک دہ
حمایہ اولنہ بیلمہ سی شہہ لیدر .

دولت عسکرہ محتاج دکل ، پارہ یہ محتاج . اکر
عثمانلی لر ایچون وطن قیمتی تقدیر ایتک لازم کلورسہ ،

پارہ ایله تقدیر ایتلی ، بوقسہ دامله قائلر دکل ، سیل
کچی قائلر فدا ایدہ جک اولورسہ ق کینہ بزم منفعتمز

بحق تأمین اولنہ مز .

بوکون آوروپا بانقہ لرینہ ہفتہ ہفتہ ، ماہ ہماہ
پارہ یاترمق زمانی دکلدہر ، بلکہ یاترلمش پارہ لر ی آلودہ

صوک اونلنہ قدر صرف اولنمق زمانیدر . بورادہ
شونی دخی تکرار ایدہ جکم :

کرید مسئلہ سی حقتندہ آغز باطیردیی ایله
ایش کریمک صرہ سی کچمشدر . زیرا بو مسئلہ

یونان قرالی جنازہ سیلہ ختام پذیر اولہ جقدر . (ناصلکہ
کندی موسیو غرہ ی جناہ لرینہ سویلہ مشدر)

بزده بوکچی بر فرصتی قاجیریمہ لم . کمال جدیت
ایله انہات وجود ایدہ لم . ہرنہ کچی فداکارلق

لازم ایسہ کوسترہ لم ، بر دها فتنہ یہ میدان قلمایہ جق
صورتندہ بوادبسر ملتک امیدنی کیسہ لم شو صورتلہ

موقمیزی محافظہ دکل ، بلکہ استقبالمزی ابدالآباد
تأمین ایتمش اولورلر . بودہ آنجق پارہ لرمنی صرف
ایتمک لہ اولہ جقدر .

عبدالرشید ابراہیم

عربک دور استیلاسی

قوم نجیب عرب دیانت اسلامیہ ی قبول ایلہ یکدل
ویکجهت اولہرق جزیرہ العربدن خارجہ تخطی ایتدیکی

مخاربه ایچون ہرشیدن زیادہ پارہ لازم . اعلان
حرب اولندیکی کچی بزم اوکوکلی قہرمانلری بالکری
بسلمک ایچون ، ہرکون یکرمی ، بیک لیراپارہ لازم .

دوتامیزی علی المعجلہ ، دونما صفتیہ قارشیمزدہ
اولایلہ جکاری ہیچ اولمزسہ . براز دوشوندیرہ جک

قدر سفری بر حالہ قویہ بیلمک ایچوندہ ، اقل بش
میلیون لیرا آچقندن برپارہ لازم .

کوکلی مجاہد لر مزبوراسنی دہ خاطرہ آہ ایدیلر دہ ،
بردرجہ خلوص مزہ اساس اولہ بیلمک ایچون ، برلیر ارجک

اولسون پارہ لریلہ برابر قید اولنہ ایدیلر . اوزمان
رأس کاردہ اولاندردہ . وقارشومزہ جیقہ جق لردہ بزم

جدیتمزہ بردرجہ قناعت ایدہ بیولورلردی .

« وجاهدوا فی سبیلہ باموالکم وانفسکم » نص
جلیتہ دخی موافق اولوردی « مال » مقدم ذکر اولتمش

بزیاسہ صوک داملہ قائلر مزہ قدر فدا ایتک استیورزدہ
پارہ یہ کلنجہ سکوت ایلہ کیچورلر .

دولتمزک حیات مسئلہ سی اولان دونما اعانہ ستندہ
اوج غروش بش غروش ویرمک ایلہ غرتہ ستونلرندہ

افتخار ایدیورلر .
بوتہ قدر اوجوز فہائی لک ...

بوکون وطن حمایہ سی وطن استقبالی جسدی
اولہرق ہراہل وطنک آرزو ایتدیکی برشی ایسہ .

اوتوز ملیون عثمانلی دن یکرمی ملیوتی طرح ایدہ رک
قالان اون ملیون عثمانلی . ہیچ وقت کیچریمہ رک

برلیرا پارہ ویرہ بیلسہ ایدی ، دکل یونانلی لر ، یاخود
کریدیلر ، بشقہ دوشمانلردہ ، برآز دوشوندکری

کچی ، کندمزده کندمزک حیاتمزہ کسب قناعت
ایدردک .

فقط مع التأسف بزہمیشہ یکدی یکرمزہ امنیت
ایدہ میہ رک ، پارہ یہ کلنجہ جف القلم آغز آچوب لاف

سویلہ یں یوق ، بلکہ اعیان اعضالرینہ وارنجہ یہ قدر کندی
فقرو ضرورتندن بحث ایدرلر . شرعا مدوح اولان

ایثار ہیچ اولمندی کچی ، اک معروف آدم لردہ ،
پارہ یہ کلنجہ سساری بیلہ جیقماز . آوروپا یہ سفاهتہ

وقت قارشو سنده ایکی ملت متمدنه تصادف ایتدی، که ایرانیلر ایله روملردر .

اووقته قدر هر درلو ترقیات مادیه و معنویه دن محروم اولان بوامت امیه ، اون سنه ظرفنده رسول اکرم حضرت تارندن تعلم ایلدیکی حقایق دینیه و مدنیه سایه سنده اشبو ایکی ملته قارشو غلبه سی تأمین ایتدی .

قوم عربک برق خاطف کی برعصر لاق برمدت قبله ظرفنده شرقاً هندستانک کوبکنه و چین سورلرینه ، غرباً دخی اسپانیا و فرانسه یه قدر بالجله ممالکی ضبط و استیلا سی شجاعت فطریه سنه انضمام ایدن قوه معنویه سنه عطف ایتهلیدر .

کرچه افرادینک قسم اعظمی چولده جنک وجدال دائمی حالده یتشمش بر قوم اولمق حبیبله عرب فطره شجاع و جسور و بونکله بر بر غایت ذکی بر قوم ایدی . لکن یالکیز شجاعت و ذکاوتی کافی اولموب معنویات ده لازم ایدی . یالکیز مزایای شخصیه کافی اولدی دین اسلامک و روددن اولده نائل فتوحات اولسی لازم کلور ایدی . حالبوکه دین اسلامک کندولرینه اعطا ایتدیکی احوال روحیه و معنویه دن محروم اولدقلری زمانلر غالب بر قوم اولمق شو یله طورسون کندی قوتلرندن و حتی موجودیتلرندن بیله ییخبر ایدیلر وینه یالکیز مزایای فطریه کافی اولسه ایدی معنویاتی ترک ایتدکلری زمانلر دخی اسکی غلبه لرینی محافظه ایتهلری لازم کلور ایدی .

آنکچون دیه بیلورزکه فطره نجیب ، ذکی ، فعال و جنکاور یارادیلان قوم عرب آنجیق دین اسلامک آنلره تعلیم ایتدیکی مدنیت عالیه سایه سنده جهانکیر بر قوم اولمشدر . اشبو مدنیتک احکام اساسیه سنه رعایت ایتدیکده غلبه سی محافظه ایتمشدر . لکن معنویاتی فراموش ایتدکدن و قواعد عالیه اسلامیه یی حکم سز بر اقدقدنصرکه شجاعت و بسالترلی آنلر ایچون نعمت دکل بلکه سبب فلاکت اولمش، و اشبو سلاحی یکدیگرینه قارشو استعمال ایدهرک انقراضه لرینی تسریع ایامشلردر .

ایشته من طرف الله نائل اولدقلری سجایای فطریه و دین اسلامک بخش ایلدیکی بر مدنیت عالیه ایله جهانک اک برنجی بر قومی اولان عربلر قارشو قارشویه کلدکلری اقوامه ماده و معنأ حاز رجحان ایدیلر . بویله بر میدان مبارزه ده فطرت و تربیه جهتیله اوصاف مطلوبه یی دها زیاده حاز اولانلرک نائل فوز و ظفر اوله جقلری ایسه درکاردر .

دین اسلام وجود و وحدانیت باری کی فطرت سلیمه نک قبولدن استکاف ایدمه چیکی بر عقیده و بوراده تفصیلنه کیرشمیه جکمز بر طاقم احکام شرعیه ایله برابر ، حریت ، عدالت ، مساوات ، اخوت ، کی مدنیت حاضره نک اساسی تشکیل ایدن بر طاقم حقایق ازیله یی ده تعالیم ایدیوردی .

اهل اسلام مناسبتده بولندقلری اقوامه تحکم و نجبر دکل بلکه بیک درلو هدایا کوتور بیورلردی . کسدی حا کهرندن ظلم استبداددن بشقه برشی کورمه یی اقوام متجاوره تابعیت اسلامیه یی ازل و جان قبول ایدیورلردی .

تابعیت اسلامیه یه کیرن اقوام اول امرده مشروع بر حریته نائل یعنی حقوق مشروعنه کیف مایشاه متصرف اولور و هیچ بر اداره ده تصادف ایتدیکی بر حریت عقلیه و وجدانیه بولیوردی .

دین اسلامی قبول ایدنلر بین الاسلام موجود اخوت عمومیه یه اشتراک ایتدکلری کی اسلامه کلینلر دخی (امت دعوت) یاد اولنور و انسان اولملری صفتیه ناقابل تعرض بر طاقم حقوقی حاز بولنوردی . ممالک اسلامیه ده جاری مساوات فی الحقوق قاعده سی هیچ بر یرده اودرجه مکملیتده قبول و تطبیق ایدلمه مشدر . غسان حکم دار اخیری اولوب دین اسلامی قبول ایدن جبله رابع زمان فاروق اعظمده بیت الهی طواف ایدرکن ازارینی چیکنه مش اولان بی فزاره قیله سندن بر شخصه طوفاق اورب بروتی قائمقله و او شخص طرفدن اقامه دعوی ایدلمکله حضرت عمر طرفندن یا مدعی سی ارضا ایتدی و یا حکم

مقایسہ اجمہل بدرکہ اهل اسلام طرفین ضبط ایدیان ممالک اہالیسی دین اسلامی قبول ایتمش اولسونلر ویا اولسونلر ہب فاتحہ برینک لسانی وعادات ومشوارینی آملشر وعرباشی ویرمشلردر .

برملاکتک قلاع واستحکاماتی ضبط ایتک ، فتح دکلدر ؛ بلکہ برنوع اشغال عسکریدن عبارتدر . قوت دوام ایتدیجہ حکم اشغال دوام ایدر . قوتہ نقصان طاری اولدینی کبی اشغالده نہایتہ ایرر . تاریخ یونک امثال عدیدہ سنی بزہ کوستریور .

اصل فتح برملاکت اہالیسنک قلوبنی تسخیر ایتکدر . بوخصوسدہ سدر اسلامده حصولہ کلن موقیت بشقہ زمانلر دودہ بشقہ یرلردہ کورلمش احوالدن دکلدر . بر عصر ظرفندہ سوریه ، مصر ، طرابلس ، تونس ، جزائر ، فاس ہب بر عرب مملکتی اولمشدر . عربک ددر استیلاسی کچد کدن صکرہ دخی اورالردہ عربلق یرلشمش قالمشدر . حتی اسپانیایہ اندلس اوامش واقوام محلیہ عبادات دینہ لرینی عصر لرچہ عرب لسانندہ اجرا ایلمشلردر . مؤخرآ اهل اسلامی مظالم وتعديات ایله اسپانیادن اخراج ایتک ممکن اولدینی حالده عرب لسانی اخراج ایچون انکیزیسیونلر تشکیکنہ لزوم کورولمشدر .

ایران ، ترکستان ، ہندستان جہتلرینہ عطف نظر ایدلکدہ کرچہ اورالردہ عنصر عربک اقلیتی حسیلہ عربچہ تعمم ایدہمہ مش ایسہدہ بتون اقوام تابعہ نک دین اسلام ایہ تدین ایدرک مذاہب عتیقہ لرینی ترک وعادات اسلامیہ یی قبول ایتدکاری کوریلدیور . مع مافیہ او طرفلر دودہ لسان عرب برتأثیر استیلا کارانہ اجرا ایدوب برلسان دینی وادی حالنہ کلدکدن بشقہ لسان تکلم دخی مهم برصورتدہ کلیات عربیہ ایہ قارشمشدر . بیتشن علما وفضلا اثر لرینی ہب عربچہ یازمشلردر .

ازمنہ قدیمہدہ اک زیادہ تعمم ایدن لسان روجہ ایہ لاتینجہدر . حالبوکہ روجہ سیجلیادن دجلہ سواحلنہ وبخرسیا حدن حبشہ یہ قدر ؛ لاتینجہ دخی قامانیادن

قصاصہ راضی اولوب آنک دخی کندیسنہ اولیہ بر طوقات اورمنستہ موافقت ایلہسی تکلیف اولنمش وجبہ «یا عمر! سزک عندک زودہ ملوک ایہ سواق خلقی مسابویمیدر» سؤالہ «اوت! یا جبہ! حقوچہ مساویمیدر» جوابی باصوابی آلمش ایدی .

اسلام حا کلمرینک امر عدالتدہ کی متاتی ایسہ السنہدہ مثل سائر اولمشدر . امام اعظم حضر تلمرینک برنجی شاگردی ابویوسف حضر تلمری مدت عمرندہ مساواتہ رعایتدن ذرہ قدر آبرلادیقنی وحتی قلباً دخی احد طرفینہ میل ایتدیکنی وفقط برکون بر خرسیتابک صاحب منصب برذات عاہیندہ اقامہ ایلدیکی دعوانک اثنای رؤیتدہ مدعی علیہ اولان ذات یوکسک بریزہ اوتورمغلہ آکا برشی دیہمدیکی ومدعی اولان خرسیتانی دخی بر مندرہ اوتورتمش ایسہدہ نسبتہ دون قالدیقنی وهرنہ قدر خرسیتان حقی اولمق حسیلہ لہنہ حکم ایتمش ایسہدہ مقابجہ مساوات تامہ بر رعایت ایتہسی کندوسوچون داغ درون اولدیقنی دائماً اشک تأسف دوکدرک اتیان ایدردی ، عدالتک بو درجہسی ہیچ بر ملک ہیچ بر حا کمنده کورلمش دکلدر .

انسانلرک قلبندہ میل معالی رازدر . بو درلو مزایای عالیہی کوروبدہ مفتون اولماسی ممکن دکلدر . ایستہ اسلامک اطرافہ نشر ایتدیکی بویہ برضیای مدنیت بتون اقوام متجاوردی مجلوب ایتمشدر بر مملکتہ توجہ ایدن عسکر اسلام ، قارشوسندہ دشمن اولہرق ظلمہنی ومستبدلری کورر ویچارکان اہالیہی زیر جناح حمایت وراقتہ آلوردی .

ازجملہ مصر فتوحاتی تدقیق ایدیلورسہ کوریلورکہ اورادہ وقوع بولان محاربات ہب مملکتی یدتغلیبرینہ کچورمش اولان بیزانسلیلر ایہ وقوعہ کلشدر . اقوام عملہ ایسہ کآن نمونیتایہ تابعیت اسلامیہ یی قبول ایتمشلردر . قلبلر المقدار بر عسکر ایہ قطعات جسیمہ نک نتیجہ ہب بودرلو احوال روجہ ومعنویہ نک نتیجہ سیدر . فتوحات اسلامیہ نک نہ درجہ عمیق اولدیقنی شونکلا

ایچون هر نه امیدایدر ایسه طلبة علوم و شاگردانن امیدایدر . شو سیدندرکه : امل متمدنه طلبة نك هر قسمه آروجه بر اعتبار و آروجه بر نظر احترام اولدینی کبی دارالفنون طلبه سی ایچونده آروجه داخی امتیازلرده واردر ، مکتبلرک اصلاحات و اداره لرنده دخی طلبه نك بیوک مدخلی اولور . مکتب اداره لرنده و اصول تدریسنده ، داخی انتظام و درس پروغرا ملرنده دخی طلبه نك رأینه مراجعت اولتور . خصوصاً دارالفنون طلبه سنه هیچ بر مملکت ده طلبه نظریلده باقازلر ، بلکه مات ایچون یتشمش بر آد ، کمال حریت ایله وظیفه سنده دوام ایتمک حقی حائر ، لدی الايجاب حقوق مشروعه سینه مالک بر فکر ورأی صاحبی نظریله باقرق ، هر نه سوار ایسلر ، سوزلرینی دخی سمع و اعتبارله تاقی ایدرلر .

دکل یالکیز کندی لرینه تاند ، امور مافره تاند مسئله لرده ، ایجاب حال و مصالحته کوره دولت لک امور اداره و سیاست لرینه دخی طلبه مداخله ایده رک نمایشلر یاپارلر . سوزلریده اکثریا سمع و اعتبارله آلنور . طلبه علوم و شاگردان وظیفه سی تحصیل علم و معارفده کمال جدیت ایله چالشمق اولدینی کبی امور مملکتده دخی کمال بصیرت ایله صرف افکار ایتمکدر . تحصیل ایتمکده اولد قلمی علم و معرفت سایه سنده طلبه نك افکاری دائمی منور اولور ، بتون مملکت نك صلاح و قوامی طلبه بحق فکر و ملاحظه ایده ییلور . شو حالده طلبه علوم و شاگردان فنون افندی لک ای بیوک ال مقدس وظیفه لری توسیع افکار خدمت ایتمکدر . طلبه ده فکر نه قدر توسع ایدرسه علم و معرفتده اونسیپنده ترقی و تعالی ایدر . فکر اوله بر عالی نمت درکه : عبادتدن دخی اقتضادر ، حدیث صحیحدرکه : « فکر ساعتیه خیر من عبادة سبعین سنه » البته فکرک بو قدر تقدیس اولنمسی ، هیچ شبهه سزکده صاحب شریعت علیه اکل التجیه افندمر طرفندن بوکار بر قیمت تقدیر ایتمکدیتمکدر . بوکون کائناتی تنویر ایتیش بجز توکنمز مختراعات

بریتانیا جزا ائریته ، دین نهرندن بحر محیط آطلاسی به قدر نعم ایتمشدر . بو ایسه عرب لساننک درجه توسعنه نسبتله یک اهمیت سزدر . عربجه بر کره اسپانیاده لسان عمومی و محلی اولدقندن بشقه شمالی آفریقا ده خط استوايه ، جنوبی آسیاده جاریه ، روسیه ده قازانه قدر انتشار ایلمشدر .

صدر اسلامده اقوامک دین اسلامی عن جماعه قبول ایتدی دخی حیرت افزا برشیدر . حتی بروقتلر امورلر زماننده بتون اقوام تابعه طرفندن دین اسلامک قبول ایلمسی بیوک بریکون تشکیل ایدن جزیه نامننده کی ویرکونک مقدارینه تاثیر عظیم ایقاع ایده چکی نظر اعتباره آلنورق اهتدا منع ایلمش و فقط عمر بن عبدالعزیز حضر تلی « بزم وظیفه من خزینه جمع ایتمک اولمیوب اعلاء کلمه لایله خدمتدر » دیهرک ممنوعیت واقعه یی رفع ایلمشدر .

ایشته بو حقایق کورمک ایسته مه یئر اسلامک توسع و انتشارینه بشقه سببلر تحری و ایجاد ایتمشدر . لکن حقیقت تاریخیه سی سزا و اخفا موقت بر زمان ایچون ممکن اولسه بیله چوق وقت دوام ایده مه چکی درکاردر .

محمد اسعد

• طلبه علوم و شاگردان •

مقدما دخی دیدیکم کبی بتون جهانده ملت و مملکت لک قوامی علم و معارف ایلدر . هیچ شبهه یوقدرکه : بو کون علم و معارفه ک محتاج اولان ملت ده بزم اسلاملردر . علم و معارفک خادم و مر و جلری ایسه ، طلبه علوم و شاگردلر مزردر . شو حالده بزمت و مملکت تمزک صلاح و قوامی ایچون هر نه امید ایدر ایسه ک طلبه و شاگردلر مزردن امید ایده چکیز ، و هر نه سویله یه چک ایسه ک کینه آلره سویله یه چکیز . یالکیز بز دکل بوتون جهان ایچون بو بر قانون طبیعی حکمنده قبول اولنمش . هر ملت کنندی مملکتی